شورى سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُورة شورى ޢާޔަތުގެ ޢަދަދު (٥٣)

حمٓ ۝١ عٓسٓقٓ ۝٢ كَذَٰلِكَ يُوحِيٓ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ ٱللَّهُ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ۝٣ لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ۝٤ تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ مِن فَوۡقِهِنَّۚ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ وَيَسۡتَغۡفِرُونَ لِمَن فِي ٱلۡأَرۡضِۗ أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٥ وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيۡهِمۡ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِوَكِيلٖ ۝٦

ތަރުޖަމާ

حمٓ ۝١ عٓسٓقٓ ۝٢ މި އަކުރުތަކުގެ مراد އަކީ ކޮބާކަން ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ الله އެވެ. كَذَٰلِكَ = އެފަދައިންނެވެ. يُوحِيٓ إِلَيۡكَ = ކަލޭގެފާނަށް وحى ކުރައްވައްވަނީ/ وحى ކުރައްވަނީ وَإِلَى ٱلَّذِينَ = އަދި ބޭބޭކަލުންނަށް، مِن قَبۡلِكَ = ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރީގެ ٱللَّهُ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ۝٣ = عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ الله އެވެ. لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް ملك ވެ خاصّ ވެގެން ވެއެވެ. مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ = އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެތި وَهُوَ = އަދި އެކަލާނގެއީ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ۝٤ = މަތިވެރި ބޮޑުވެގެންވާ ހަމައެކަނި ކަލާނގެއެވެ. تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرۡنَ = އުޑުތައް ފަޅައިގެންދާން ކައިރިވެއްޖެއެވެ. مِن فَوۡقِهِنَّۚ = އެބައިމީހުންގެ މަތިން وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ = އަދި މަލާއިކަތް ބޭބޭކަލުން تسبيح ކިޔުއްވައެވެ. (އެއީ طاهر ވަންތަ ކަމުގައެވެ.) بِحَمۡدِ رَبِّهِمۡ = އެބޭބޭކަލުންގެ ربّ އަށް حمد ކުރުމާއެކު وَيَسۡتَغۡفِرُونَ = އަދި ފާފަ ފުއްސެވުން އެދި دعاء ކުރައްވައެވެ. لِمَن فِي ٱلۡأَرۡضِۗ = ބިންމަތީގައި ވާ މުސްލިމުންނަށް أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ = ދަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ هُوَ ٱلۡغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٥ = އެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ގިނަ ކަލާނގެއެވެ. وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ = އަދި إختيار ކުރީ މީހުން مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ولي ން (ބެލެހެއްޓެއް) ٱللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيۡهِمۡ = އެމީހުންގެ عمل ތައް ބަލަހައްޓަވައި، ރައްކާތެރިކުރައްވާ ފަރާތެވެ. وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِمۡ = އަދި ކަލޭގެފާނު

އެމީހުންގެ މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ. بِوَكِيلٍ ٦ = حوال ކުރައްވާފައިވާ މީހަކު ކަމުގައި/ އެމީހުންގެ عمل ތަކާ حوالުވެވަޑައިގެން ތި ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

حمٓ ١ عٓسٓقٓ ٢ މި ހަރުފުތަކުގެ مراد އެނގުމާ ދެނެވޮޑިގެން ވަނީ ހަމަ الله އެވެ.

(٣) އޭ رسول الله ! ކަލޭގެފާނަށް الله وحى ބާވައިލެއްވީ ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގެ نبي ބޭކަލުންނަށްވެސް وحى ބާވައިލެއްވި ގޮތަށެވެ. (އެއީ توحيد އަދި ގޮވައިލެއްވުމާއި، قيامة ދުވަސް އަންގަވައިދިނުމާއި، نبوّة ސާބިތުކޮށްދެއްވުމާއިއެވެ. . .) އެ وحى ބާވައިލެއްވީ عزّة ވަންތަ حكمة ވަންތަ الله ގެ حضرة ންނެވެ.

(٤) އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެތި خاصّ ވެ ملك ވެގެންވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ މަތިވެރި ބޮޑުވެގެންވާ، މާތްވެގެންވާ، ހައިބަ ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٥) الله ގެ ހައިބަތުން ބިރުން، އުޑުތައް މަތީގެ ފަރާތުން ފަޅައިގެންދިއުމަށް ކައިރިވެގެން ވެއެވެ. (ނުވަތަ ملائكة ބޭކަލުންގެ ގިނަކަމުން އުޑު ފަޅައިގެންދިއުމަށް ކައިރިވެގެން ވެއެވެ. ނުވަތަ الله އަށް ދަރިކަލަކު ވާ ކަމުގައި مشرك ން ބުނާ ނުބައި ބަހުގެ ސަބަބުން އުޑު ފަޅައިގެންދިއުމަށް ކައިރިވެގެން ވެއެވެ. މި ތިންގޮތަކަށް މި އާޔަތް تأويل ކުރައްވައެވެ. والله أعلم)

އަދި ملائكة ބޭކަލުން އެ ބޭކަލުންގެ ހައްދަވައި ބޮޑުކުރައްވާ رب އަށް حمد ކުރުމާއެކު، تسبيح ކިޔުއްވައެވެ. އަދި ބިންމަތީގައިވާ މީސްތަކުންނަށް ފާފަ ފުއްސެވުމަށް އެ ބޭކަލުން الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވައެވެ. ދަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ މީހުންނަށް ފާފަ ފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٦) އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި وليّ ން ތަކެއް (އަޅުކަން ކުރާނޭ ބުދުތަކެއް ނުވަތަ އެހެންވެސް އެއްޗެހިތަކެއް) إختيار ކުރާ މީހުން ދަންނަވައެވެ. الله އެމީހުން އެ ކުރާހައި عمل ތަކެއް ބައްލަވައި، ރައްކާތެރިކުރައްވާ ހުއްޓެވެ. (ދުނިޔެ قيامة ދުވަހުން އެއަށް ފުރިހަމަ ޖަޒާ ދެއްވާ ހުއްޓެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ކަންތައް ބެއްލެވުމަށް حوال ކުރައްވާފައިވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ނުވެއެވެ.

وَكَذَٰلِكَ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ قُرۡءَانًا عَرَبِيّٗا لِّتُنذِرَ أُمَّ ٱلۡقُرَىٰ وَمَنۡ حَوۡلَهَا وَتُنذِرَ يَوۡمَ ٱلۡجَمۡعِ لَا رَيۡبَ فِيهِۚ فَرِيقٞ فِي ٱلۡجَنَّةِ وَفَرِيقٞ فِي ٱلسَّعِيرِ ٧ وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَهُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَلَٰكِن يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ وَٱلظَّٰلِمُونَ مَا لَهُم مِّن وَلِيّٖ وَلَا نَصِيرٍ ٨ أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَۖ فَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡوَلِيُّ وَهُوَ يُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٩

މުފްރަދާތު

وَكَذَٰلِكَ = އަދި އެފަދައިންނެވެ. أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް وحي ބާވައިލެއްވީމު. قُرۡءَانًا عَرَبِيّٗا = عرب ބަހުންވާ قرءان އެއް لِّتُنذِرَ = ކަލޭގެފާނު إنذار ދެއްވުމަށެވެ. (عذاب އަތުވެދާނެ ކަމުގެ إنذار) أُمَّ ٱلۡقُرَىٰ = مكّة އަށް (مكّة ގެ أهل ވެރިންނަށް) وَمَنۡ حَوۡلَهَا = އަދި އެ ރަށު ވަށައިގެންވާ މީހުންނަށް، وَتُنذِرَ = އަދި ކަލޭގެފާނު إنذار ދެއްވުމަށް (ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވުމަށް) يَوۡمَ ٱلۡجَمۡعِ = جمع ވާ ދުވަހުގެ (އެންމެހައި މީސްތަކުން އެއްތަނަކަށް جمع ވާ قيامة ދުވަހުގެ) لَا رَيۡبَ فِيهِۚ = އެ ދުވަހާމެދު އެއްވެސް ޝަކެއް ނެތެވެ. (އެދުވަސް އަންނާނެއެވެ.) فَرِيقٞ فِي ٱلۡجَنَّةِ = އެއްބައިގަނޑެއް ސުވަރުގެއަށެވެ. وَفَرِيقٞ فِي ٱلسَّعِيرِ ٧ = އަދި އަނެއް ބައިގަނޑެއް އަލިފާނަށެވެ. (ނަރަކައަށެވެ.) وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ = އަދި الله އިރާދަކުރެއްވިނަމަ/ އެދިވަޑައިގެންނެވި ނަމަ لَجَعَلَهُمۡ = އެކަލާނގެ އެމީހުން ހައްދަވައިފީއެވެ. أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ = އެއް أمّة އަކަށް وَلَٰكِن = އަދި އެހެން ނަމަވެސް يُدۡخِلُ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކު އެކަލާނގެ فِي رَحۡمَتِهِۦۚ = އެކަލާނގެ رحمة އަށް ވައްދަވައެވެ. وَٱلظَّٰلِمُونَ = އަދި އަނިޔާވެރިން ދަންނައެވެ. (مشرك ން ދަންނައެވެ.) مَا لَهُم مِّن وَلِيّٖ = އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ސަހަރޯވެރިއަކު ނުވެއެވެ. وَلَا نَصِيرٍ ٨ = އަދި نصر ދީ ވާގިވެރިވާނެ މީހަކު ވެސް ނުވެއެވެ. أَمِ ٱتَّخَذُواْ = އަދި ހިފައިގަތީތޯ؟ އެމީހުން يعني ކާފިރުން ހިފިއެވެ. إختيار ކުރިއެވެ. مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَۖ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި وليّ ން ތަކެއް (ބުދު ތަކަށް إله ން ތަކެއް) فَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡوَلِيُّ = ފަހެ الله އެވެ. وليّ އަކީ/ حقيقي إله އަކީ الله އެވެ. وَهُوَ يُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ = މަރުވެފައިވާ ތަކެތި ދިރުއްވަނީ ވެސް އެކަލާނގެއެވެ. وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٩ = އަދި އެކަލާނގެ ކޮންމެ ކަމަކަށް މައްސަރު ކުޅަދުންވަންތަ ރަސްކަލާނގެ އެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(٧) މިއީ ކުރީގެ رسول ބޭކަލުންނަށްވެސް އެ ބޭކަލުންގެ قوم ގެ ބަހުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ وحى ބާވައިލެއްވި ފަދައިން ކަލޭގެފާނަށްވެސް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ وحى ބާވައި މި ލެއްވީ ކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ މީހުންގެ ބަހުންނެވެ. އެއީ عرب ބަހުން ވާ قرآن އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. އެއީ مكّة ގެ މީހުންނާއި، ދެންވެސް އެހެން ވަށައިގެން ވާއި ބަޔަކަށް (އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް) عذاب އަރުވާދޭނެ ކަމުގެ ވާހަކައިން ކަލޭގެފާނު إنذار ކުރެއްވުމާއި، ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވުމަށެވެ. އަދި އެ ދުވަހާމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް قيامة ދުވަހާމެދުވެސް ކަލޭގެފާނު إنذار ކުރެއްވުމަށް ޓަކައެވެ. ފަހެ އެ ދުވަހުން އެއްބަޔަކު ވާނީ (حساب ބެއްލެވުމަށްފަހު) ސުވަރުގޭގައެވެ. އަދި އަނެއް ބަޔަކު ވާނީ ނަރަކައިގައެވެ. އަލިފާނުގައެވެ. (ތިންވަނަ ތަނެއް ނުވެއެވެ.)

(٨) މިއީ الله އިރާދަކުރެއްވިނަމަ އެ އެންމެން އެއް أمّة އަކަށް (އެއް دين އަކަށް) ހެއްދެވިދާނެއެވެ. މިއީ އެހެންނަމަވެސް އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި އަޔަކު އެކަލާނގެ رحمة އަށް ވައްދަވައެވެ. (އެއީ أزل ގައި ދެނެވޮޑިގެންވާ ބަޔަކު، ގޮތް މީހުންނެވެ.) މިއީ އަނިޔާވެރިން، يعنى مشرك ން ކަނޑައެވެ. އެމީހުންނަށް އެ ދުވަހުން އެއްވެސް ސަލާމަތްވެރިއެއް، އެހީތެރިއެއް، މިއީ نصر ދެވިދާނެ ވަކަސް ނުވެއެވެ.

(٩) މިއީ ކިޔުއްނުއްދެވެ؟ އެ ކާފަރުންގެ މީހުން الله ފިޔަވައި ބުދުތަކެއް إله ން ކަމުގައި ބަލައި إختيار ކޮށް ހިފީއެވެ. حقيقة ގައި ވެރިޔަކު/ إله އަކީ ހަމަ الله އެވެ. (ތަކެތި ދިރުއްވައި، މަރު ދެއްވައި، ފައިދާ ކަންތަކާއި، ގެއްލުންވާ ކަންތައްތަކެއް ދެއްސަވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.) މިއީ މަރުވެފައިވާ ތަކެތި ދިރުއްވަނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. މިއީ ކުރީގެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ ބާވަތުން ފައެވެ.

وَمَا ٱخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِن شَىْءٍ فَحُكْمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّى عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾ فَاطِرُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا وَمِنَ ٱلْأَنْعَٰمِ أَزْوَٰجًا ۖ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُۥ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾

ލުޣަވީ

وَمَا ٱخْتَلَفْتُمْ فِيهِ = އަދި އެކަމެއްގައި ތިޔަބައިމީހުން إختلاف ވެ ދެބަސްވީ ކޮންމެ ކަމެއް مِن شَىْءٍ = ކަންކަމުގެ ތެރެއިން (دين ގެ އަޞްލުތަކުގެ ތެރެއިން) فَحُكْمُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۚ = ފަހެ އެކަމެއްގެ حكم ވަނީ الله ގެ حضرة ގައެވެ. ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبِّى = އެއީ الله އެވެ. އެއީ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ. عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ = އަހުރެން ބަރޯސާވީން، ބާރުވެރިވީ ހަވާލުކުރީ އެކަލާނގެއަށެވެ. وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾ = އަދި އަހުރެން توبة ވެ رجوع ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. فَاطِرُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އެއީ ނެތުމުގެ ތެރެއިން އުފެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. وَٱلْأَرْضِ ۚ = އަދި ބިމާއި، جَعَلَ لَكُم = އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލެއްވިއެވެ. (ހައްދަވައިދެއްވިއެވެ.) مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا = ތިޔަބައިމީހުންގެ ޖިންސުން އަނބިންތައް وَمِنَ ٱلْأَنْعَٰمِ = އަދި نعم ސޫފީގެ ތެރެއިންވެސް އެކަލާނގެ ލެއްވިއެވެ. أَزْوَٰجًا ۖ = ޖޯޑުތަކެއް (އަންހެން/ ފިރިހެން ތަކެތި) يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ = އެކަލާނގެ އުފެއްދުމުގެ ގަވާއިދުގައި (އެ قواعد ން) ތިޔަބައިމީހުން ހައްދަވައެވެ. لَيْسَ كَمِثْلِهِۦ شَىْءٌ ۖ = އެކަލާނގެއާ އެއްގޮތް/ އެއް مثال ގެ ހަމަ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١١﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ އަޑުއައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ، ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް ملك ވެ خاصّ ވެގެން ވެއެވެ. مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ = އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ خزانة ތަކެއް (އެތަންތާނގެ ތަޅުދަނޑިތަކެއް) ނުވަތަ މުޅި އެ ތަންތާނގެ ކުރުވިޔަކަން يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ = އެކަލާނގެ ރިޒުގު ތަނަވަސް ކުރައްވައެވެ. لِمَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ ފަރާތަކަށް وَيَقْدِرُ ۚ = (އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ ފަރާތަކަށް) އަދި ދަތިކޮށްދެއްވައެވެ. إِنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾ = ހުރިހާ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١٠) އަދި އެ ކަންކަމުގައި ދެބަސްވެ، إختلاف ވެ، ތިޔަބައިމީހުން އަރައިރުންވާ ކޮންމެ ކަމެއްގެ حكم ، އެކަމުގެ حقّ ގޮތް، الله ގެ حضرة ގައި ވެއެވެ. އެކަލާނގެ ޙުކުމުގައި ވެއެވެ. إسلام دين ގައި ވެއެވެ. އެ މިސިފަކުރެވުނު! އެއީ الله އެވެ. އަހުރެންގެ ربّ އެވެ. އަހުރެން ބަރޯސާވަނީ، އިތުބާރުކުރަނީ، وكيل ކޮށް ހަދަނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އަހުރެން توبة ވެ رجوع ވަނީވެސް ހަމައެކަނި އެޙަޟްރަތަށެވެ.

(١١) އެކަލާނގެއީ ނެތުމުގެ ތެރެއިން އުފެއްދެވި، ބިން ހެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަނބިންތަކެއް ލެއްވިއެވެ. އަދި نعم ސޫތީގެ ތެރެއިންވެސް އަންހެން/ ފިރިހެން ޖޯޑުޖޯޑު ވާގޮތަށް ލެއްވިއެވެ. އަދި އެ نظام ގެ މަތިން، އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދަވަމުން ގެންދަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާ އެއްފަދަ، އެއް މިސާލުވެސް ހުރި އެއްޗެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އައްސަވާ ވޮޑިގެންވާ، އަދި ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(١٢) އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ خزانة ތަކެއް، އަދި އެ ތަންތާނގެ ތަޅުދަނޑިތައް ނުވަތަ އެތަންތާނގެ އެންމެހައި ފިހިކަމުގެ خاصّ ވެ މިލްކުވެގެން ވަނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ރިޒުޤު ގިނަކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް ރިޒުޤު ދަތިކޮށްދެއްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ހުރިހާ އެއްޗެއް، އަދި ހުރިހާކަމެއް ދެނެވޮޑިގެންވާކަލާނގެއެވެ.

شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓۖ أَنۡ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِۚ كَبُرَ عَلَى ٱلۡمُشۡرِكِينَ مَا تَدۡعُوهُمۡ إِلَيۡهِۚ ٱللَّهُ يَجۡتَبِيٓ إِلَيۡهِ مَن يَشَآءُ وَيَهۡدِيٓ إِلَيۡهِ مَن يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا تَفَرَّقُوٓا۟ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلۡعِلۡمُ بَغۡيَۢا بَيۡنَهُمۡۚ وَلَوۡلَا كَلِمَةٞ سَبَقَتۡ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗى لَّقُضِيَ بَيۡنَهُمۡۚ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُورِثُوا۟ ٱلۡكِتَٰبَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ لَفِي شَكّٖ مِّنۡهُ مُرِيبٖ ﴿١٤﴾

ލަފްޒީ

شَرَعَ لَكُم = އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް (محمّد ﷺ ގެ އުއްމަތަށް) شرع ކުރެއްވިއެވެ.❁ مِّنَ ٱلدِّينِ = ދީނުގެ ތެރެއިން (توحيد އާއި، ދީނުގެ أصول ތަކުގެ ތެރެއިން)❁ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا = نوح ﷺ އަށް އެ ކަންކަމުން وصيّة ކުރައްވައި أمر ކުރެއްވި ކަންކަން❁ وَٱلَّذِيٓ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ = އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެތި ❁ وَمَا وَصَّيۡنَا بِهِۦٓ = އަދި އެ ކަންކަމުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ وصيّة ކުރެއްވި ކަންކަމާއި❁ إِبۡرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ = إبراهيم ގެފާނަށާއި، موسى ގެފާނަށާއި، އަދި عيسى ގެފާނަށް (عليهم السّلام)❁ أَنۡ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ = އެއީ އެންމެހައި ބޭކަލުންނަށްވެސް دين قائم ކުރެއްވުމަށެވެ. (އެއީ توحيد އާއި، إيمان ކަމާއި، رسول ންނަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާއި، شريعة ގެ ދަރުމަތި ކަންތައްތައް قائم ކުރުމަށެވެ. ހުރިހާ ބޭކަލުންނަށްވެސް ހަމަ އެއް أمر އެވެ.)❁ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ = އަދި އެ ކަންކަމުގައި ތިޔަބޭކަލުންގެ ދޭތެރޭގައި ތަފާތުވެ خلاف ވެ ނުހައްދަވާށެވެ!❁ كَبُرَ عَلَى ٱلۡمُشۡرِكِينَ = އަދި مشرك ންނަށް ވަރަށް ބޮޑުކަމަކަށް ވެއްޖެއެވެ. ދަތި ކަމަކަށް ވެއްޖެއެވެ.❁ مَا تَدۡعُوهُمۡ إِلَيۡهِ = އެ ކަންކަމަށް އެބައިމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ގޮވައިލައްވާ ކަންކަމެވެ (ބުދުތަކާއި ދުރުވެ، لا إله إلاّ الله محمّد رسول الله ﷺ އަށް ސުޖޫދުކުރުމަށެވެ.)❁ ٱللَّهُ يَجۡتَبِيٓ إِلَيۡهِ = އަދި ﷲ އެކަލާނގެ حضرة އަށް خاصّ ކުރައްވައެވެ. (އެބަހީ އެކަލާނގެ دين އަށް ވަކިކޮށް خاصّ ކުރައްވައެވެ.)❁ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ އަޅަކު❁ وَيَهۡدِيٓ إِلَيۡهِ = އަދި އެކަމަށް (އެބަހީ އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންތެރިވުން، އަޅުކަން ކުރުމަށް) އެކަލާނގެ ތެދުމަގު ދައްކަވައެވެ.❁ مَن يُنِيبُ ﴿١٣﴾ = އެކަލާނގެއަށް رجوع ވެ توبة ވި އަޅަކަށް❁ وَمَا تَفَرَّقُوٓا۟ = އަދި އުޅުނީ - (އެބަހީ އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގެ މީހުން - ވަކިވަކިވެ ބައިބައި ނުވެއެވެ.❁ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَهُمُ = އެމީހުންގެ ގާތަށް އައުމަށްފަހުގައި ދެނުމި❁ ٱلۡعِلۡمُ = علم ❁ بَغۡيَۢا بَيۡنَهُمۡ = އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި އޮތް ދުޝްމަނުކަމާއި، حسد ވެރިކަމުން❁ وَلَوۡلَا كَلِمَةٞ سَبَقَتۡ = އަދި ކުރިއްސުރެ އިސްވެ ގޮސްފައި ނުވާނަމަ (އެބަހީ عذاب ލަސްކުރެއްވުމުގެ كلمة

ކުރެވެ.)❁ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން❁ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى = ނަމަން ކިޔައިގެންވާ مدّت ހަދަން❁ لَّقُضِيَ بَيۡنَهُمۡ = އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ނިޔާކުރެވި ނިމިއްޖައީސްކަމެވެ.❁ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން❁ أُورِثُواْ ٱلۡكِتَٰبَ = ފޮތް ވާރުތަކުރެވި މީހުން (يعني يهودي ންނާއި، نصارى އިން) ❁ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ = އެމީހުންގެ ފަހުން (އެބަހީ އިސްރާޢީލު أمّة ތަކުގެ ފަހުން)❁ لَفِي شَكٍّ مِّنۡهُ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެ ވަނީ އެ قرآن ނުވަތަ رسول އާ އާމެދު ޝައްކުކުރަމުއެވެ.❁ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾ = ޝައްކު ކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވެފައެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(١٣) އޭ رسول الله އެވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެބަހީ محمّد ﷺ ގެ أمّة އަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ شرع ކުރައްވައި ކަނޑައެޅުއްވީ (دين ގެ أصول ތަކުގެ ތެރެއިން) نوح عليه السلام އަށްވެސް ހަމަ وصيّة ކުރައްވައި، أمر ކުރެއްވި ކަންކަމެވެ. (އެއީ الله އެއްކައުވަންތަކުރުމާއި، إيمان ކަމާއި، رسول ބޭކަލުންނަށް ކިޔަމަންތެރިވުމާއި، ދީނުގެ ގައި ދެމިހުރި ކަންކަން قائم ކުރުމަށެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗާއި، އަދި އެ ކަންކަމުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ إبراهيم ގެފާނަށާއި، موسى ގެފާނަށާއި، އަދި عيسى ގެފާނަށް (عليهم السّلام) وصيّة ކުރައްވައި أمر ކުރެއްވި ކަންކަމަކީ ހުރިހާ ބަޔަކަށްވެސް دين قائم ކުރެއްވުމެވެ. (އެއީ توحيد އާއި، إيمان ކަމާއި، رسول ބޭކަލުންނަށް ކިޔަމަން ވުމާއި، ނަމާދު قائم ކުރުން زكاة ދިނުމާއި، شريعة ގައި ދެންވެސް ހުރި مقصد ތައް قائم ކުރުމެވެ.) އަދި އެ ކަންކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން (މައިގަނޑު اصل ގައި) ތަފާތުވެ خلافވެ ބައިބައިނުވާށެވެ!. ބައިބައިވެ ވަކިވަކިވެގެން ނުވާށެވެ! އަދި އެ مشرك ންނަށް ކަލޭގެފާނު ތިޔަ ގޮވައިލައްވާ ކަންތައް އެމީހުންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ކަމަކަށް ވެއްޖެއެވެ. (ބުދަށް އަޅުކަން ކުރުން ދޫކޮށް، لا إله إلاّ الله محمّد رسول الله މި كلمة ކިޔުމަށް ސާފުވެގެންނެވެ. ހަމައެކަނި الله އަށް އަޅުކަން إخلاص ތެރިކޮށް ކުރުމެވެ. ކަލޭގެފާނު ދައްކަވާ ގޮތަށް އަޅުކަން ކުރުމަށެވެ.) އަދި އެކަލާނގެ އިޚްތިޔާރުކުރައްވާ އަޅުތަކުން ވަކިކޮށް دين އަށް خاصّ ކުރައްވައި، އެކަލާނގެ توفيق ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ حضرة އަށް رجوع ވެ، توبة ވެއްޖެ އަޅުތަކުން އެކަލާނގެ މަގަށް، إسلام دين ގެ މަގަށް، ތެދުމަގުގެ ދެއްކަވައި هداية ދެއްވައެވެ.

(١٤) އެމީހުންގެ ގާތަށް (އެބަހީ އިސްރާޢީލު أمّة ތަކުގެ މީހުން ނުވަތަ يهودي ންނާއި، نصارى އިންނާއި، އަދި قريش ންގެ ގާތަށް) ބަޔާންވެގެންވާ علم އައުމަށްފަހުގައި ދެނެވި އެމީހުން ވަކިވަކިވީ ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ދެމެދުގައިވާ ދުޝްމަނުވެރިކަމާއި، حسد ވެރިކަމުންނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ހައްދަވައި ބޮޑުކުރެއްވި ربّ ގެ حضرة ން كلمة އެއް އިސްވެ ގޮސްފައި ނުވާނަމަ (އެބަހީ عذاب ދެއްވައި، عقوبة ދެއްވުން ވަކި މުއްދަތަކަށް ފަސްކުރެއްވުމުގެ ބަސްފުޅު ނުވާނަމަ) ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ދުނިޔޭގައިވެސް ނިޔާކުރެއްވި ނިންމަވައިލީހެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ފަހުން (އެބަހީ އިސްރާޢީލު أمّة ތަކުގެ ފަހުން، ނުވަތަ نصارى އިންނާއި، يهودي ންގެ ފަހުން) ފޮތް ވާރުތަކުރެވި މީހުން އެ ވަނީ އެ قرءان ނުވަތަ محمّد ﷺ އާމެދު ކަރުވަތުންވެސް ޝައްކުގައެވެ.

فَلِذَٰلِكَ فَٱدۡعُۖ وَٱسۡتَقِمۡ كَمَآ أُمِرۡتَۖ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡۖ وَقُلۡ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِن كِتَٰبٖۖ وَأُمِرۡتُ لِأَعۡدِلَ بَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡۖ لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡۖ لَا حُجَّةَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُۖ ٱللَّهُ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَاۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ۝١٥ وَٱلَّذِينَ يُحَآجُّونَ فِي ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مَا ٱسۡتُجِيبَ لَهُۥ حُجَّتُهُمۡ دَاحِضَةٌ عِندَ رَبِّهِمۡ وَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ وَلَهُمۡ عَذَابٞ شَدِيدٌ ۝١٦ ٱللَّهُ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ وَٱلۡمِيزَانَۗ وَمَا يُدۡرِيكَ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ قَرِيبٞ ۝١٧

މުފްރަދާތު

فَلِذَٰلِكَ އެކަމަށް ޓަކައި (ވަކިވަކި ފިރުޤާ، ބަހައިލަދީފައި ބަޔަކު، ނުވަތަ دين شرع ގެނައުމަ ކަމަށް ޓަކައި)۞ فَٱدۡعُ وَٱسۡتَقِمۡ = (دين އަށް) ގޮވާލައްވާށި އަދި (އެ دعوة ގެ މަތީ) قائم ވެވަޑައިގަން ނެވިއްޖެ ހުންނަވާށެވެ.۞ كَمَآ أُمِرۡتَ = ކަލޭގެފާނަށް أمر ލިބުނު ގޮތަށް۞ وَلَا تَتَّبِعۡ = އަދި تبع ނުވާށި ނުގަންނަވާށެވެ.۞ أَهۡوَآءَهُمۡ = އެމީހުންގެ އެދުމާއި އުނދަގޫކަން۞ وَقُلۡ ءَامَنتُ = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އަހުރެން إيمان ވެއްޖައީމެވެ.۞ بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ = الله ބާވައިލެއްވި ތަކެއްޗަށް۞ مِن كِتَٰبٖ = ފޮތުގެ ތެރެއިން (އެންމެހައި ފޮތަށް/ ނުވަތަ ފޮތުގެ ތެރެއިން ހުރިހާ އެއްޗަކަށް)۞ وَأُمِرۡتُ = އަދި އަހުރެންނަށް أمر ލިބިގެން ވެއެވެ ۞ لِأَعۡدِلَ بَيۡنَكُمُ = ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި عدل ކުރުމަށް ފަރުމާވެ.۞ ٱللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمۡ = الله އީ އަހުރެމެންނާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އެވެ.۞ لَنَآ أَعۡمَٰلُنَا = އަހުރެމެންނަށް އަހުރެމެން ކުރި ކަމެއް ވެއެވެ. (އެބަހީ އެކަމެއްގެ ثواب އާއި، عذاب ވެއެވެ.)۞ وَلَكُمۡ أَعۡمَٰلُكُمۡ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިޔަބައިމީހުން ކުރި ކަމެއް ވެއެވެ. (އެކަމެއްގެ ثواب އާއި، عذاب ވެއެވެ.)۞ لَا حُجَّةَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ = އަހުރެމެންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދު حجّة ދެއްކުމެއް ނެތެވެ. (އެބަހީ އަހަރެމެންނަށް، حجّة ދެއްކުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތެވެ. ކަންތައް މިހާރު ސާފުވެއްޖެއެވެ.)۞ ٱللَّهُ يَجۡمَعُ بَيۡنَنَا = އަހުރެމެން (قيامة ދުވަހުން) الله جمع ކުރައްވާނެއެވެ.۞ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ۝١٥ = އަދި (އަހުރެމެން) އެނބުރި ދިއުން ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.۞ وَٱلَّذِينَ يُحَآجُّونَ = އަދި އަހަރެމެނާ، ޖަދަލުކުރާ މީސްމީހުން۞ فِي ٱللَّهِ = الله އާއި ދޭތެރޭ (الله ގެ ދީނާގުޅޭ)۞ مِنۢ بَعۡدِ مَا ٱسۡتُجِيبَ لَهُۥ = އެ دين އަށް އިޖާބަދެވުމަށް ފަހު (މީސްމީހުން އެ دين އަށް إجاب ދީ، ދީނަށް ވަދެވަޑައިގަތުމަށް)۞ حُجَّتُهُمۡ دَاحِضَةٌ = އެމީހުންގެ دليل ވަނީ باطل ވެ، ބޭކާރު ވެގެންނެވެ.۞ عِندَ رَبِّهِمۡ = މީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި۞ وَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ = އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް

ހުރި (اللّٰه ގެ) ކަލާނގެއެވެ.۞ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾ = އަދި އެމީހުންނަށް ހުރީ ގަދަފަދަ ގޮތެއްގެ عذاب އެވެ.۞ ٱللَّهُ = اللّٰه އަކީ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ ٱلْكِتَٰبَ = ފޮތް ބާވައިލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. (رسولންނަށް ފޮތްތައް ބާވައިލެއްވި ކަލާނގެއެވެ.)۞ بِٱلْحَقِّ = حقّ ގޮތުގައި۞ وَٱلْمِيزَانَ ۚ = އަދި މީޒާނާއި (عدل ، ނުވަތަ عدل އިންސާފުކުރުވާން ތަރާޒި)۞ وَمَا يُدْرِيكَ = އަދި ކަލޭގެފާނަށް އަންގައިދިނީ ކޮން އެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ۞ لَعَلَّ ٱلسَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ = قيامة ދުވަސް ގާތްވެގެންވުން أمّيد ވެއެވެ. (ނުވަތަ قيامة ދުވަސް އަވަސްވެ، ގާތްވެގެން ވާނެއެވެ.)

إِجْمَالِي މާނަ

(١٥) އޭ رسول اللّٰه އެވެ.! އެކަމަށް ބަލާއި (އެބަހީ ބައިބައިވެ، ވަކިވީ ކަމަށް ބަލާއި ނުވަތަ قرآن އާއެކު ނުވަތަ رسول اللّٰه ﷺ އާއެކު ޝަރުޢު ކުރި ކަމަށް ބަލާއި) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް (إسلام دين ގެ މަގަށް) ގޮވައިލައްވާށެވެ.! އަދި އެ دين މަތީ ސާބިތުކަމާއެކު ސީދާވާށް ހުންނަވާށެވެ.! އަދި ކަލޭގެފާނަށް اللّٰه أمر ކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އަމިއްލަ އެދުންތަކާ تبع ވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ.! އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އަހުރެން މިވަނީ ބާވައިލެއްވި އެންމެހައި ފޮތްތަކަށް إيمان ވެގެންނެވެ. (ނުވަތަ ފޮތުގައި ބާވައިލެއްވި އެންމެހައި ތަކެއްޗަށް إيمان ވެގެންނެވެ.) އަދި އަހުރެންނަށް أمر ލިބިގެން ވަނީ (اللّٰه ގެ حكم ގައި) ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި عدل ކުރުމަށެވެ. އަދި اللّٰه އަކީ އަހުރެމެންނާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އެވެ. އަހުރެމެން ކުރި عمل އެއްގެ ދަރުމަތާއި، ثواب ނުވަތަ عذاب ހުންނަހުރީ ހަމަ އަހުރެމެންނަށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރި عمل އެއްގެ ދަރުމަތާއި، ثواب ނުވަތަ عذاب ހުންނަހުރީ ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ. އަހުރެމެންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެމެދު حجّة قائم ކޮށް، ދަރައިރުންވުމެއް ނުވެއެވެ. (ކަންތައްތައް މި ހުރީ އަލިވެ ސާފުވެފައެވެ.) އަދި قيامة ދުވަހުން އެއް ميدان އަކަށް اللّٰه އަހުރެމެން އެންމެން جمع ކުރައްވާ ހުށްޓެވެ. އަދި އަހުރެމެން އެނބުރި ދިއުން ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

(١٦) اللّٰه ގެ دين އަށް އިޖާބަދެވިފައިވާ ފަހުން، (އެބަހީ އެދީނަށް މީސްތަކުން ވަދެ ހަމަޖެހުމަށްފަހު) ދެން اللّٰه ގެ دين އާއެކު ދެބަސްވެހަދައި، حجّة قائم ކުރާ މީހުން ދަންނަހައެވެ. އެމީހުންގެ އެ حجّة ތަކަށް، دليل ތަށް އެމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި އެ ވަނީ باطل ވެ، ބާކީކުރެވިގެންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް އޮވަނީ اللّٰه ގެ ކޯފާއެވެ. އަދި އަދި ދުނިޔޭގައެވެ. އަދި آخرة ގައި ވާނޭ އިތުރަށް އެމީހުންނަށް ގަދަފަދަ ގޮތެއްގެ عذاب ހުށްޓެވެ.

(١٧) اللّٰه އަކީ رسول ންނަށް حقّ ގޮތުގައި ފޮތް ބާވައިލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. އަދި حقّ ގޮތުގައި ميزان ބާވައިލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. (އެބަހީ عدل ވެރިކަން، ނުވަތަ عدل އިންސާފުކުރުވާން ގޮތް ބާވައިލެއްވިއެވެ.) އަދި قيامة ގާއިމުވުން ކައިރި ގާތްވެގެން ވުން أمّيد ކުރެވެއެވެ. އެކަން ކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިދެއްވީ ކޮން ކަލެއް ހުށްޓޯއެވެ؟

يَسْتَعْجِلُ بِهَا ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا ٱلْحَقُّ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُمَارُونَ فِى ٱلسَّاعَةِ لَفِى ضَلَـٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ ٱللَّهُ لَطِيفٌۢ بِعِبَادِهِۦ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ ۖ وَهُوَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْعَزِيزُ ﴿١٩﴾ مَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلْـَٔاخِرَةِ نَزِدْ لَهُۥ فِى حَرْثِهِۦ ۖ وَمَن كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ ٱلدُّنْيَا نُؤْتِهِۦ مِنْهَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَـٰٓؤُا۟ شَرَعُوا۟ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةُ ٱلْفَصْلِ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ ٱلظَّـٰلِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

ލަފްޒީމާނަ

يَسْتَعْجِلُ بِهَا = އެ ދުވަސް އަވަސްކުރުމަށް އެދެއެވެ. (އެއީ މަލާމާތްއި، އިންކާރުގެ ގޮތުންނެވެ.)❁ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا = އެ ދުވަހަށް އީމާންނުވާ މީސްތަކުން❁ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އަދި (އެދުވަހަށް) އީމާންވި މީސްތަކުން❁ مُشْفِقُونَ مِنْهَا = އެ ދުވަހާމެދު ބިރުވެތިވެ ފުންކަޅިވެގެން ވެއެވެ.❁ وَيَعْلَمُونَ = އަދި އެނގިގެން ތިބެއެވެ.❁ أَنَّهَا ٱلْحَقُّ = ހަމަކަށަވަރުން އެއީ حقّ ކަން❁ أَلَآ = ދަންނާށެވެ!❁ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُمَارُونَ = ހަމަކަށަވަރުން جدل ކޮށް އިންކާރުކުރާ މީސްތަކުން ❁ فِى ٱلسَّاعَةِ = قيامة ދުވަހު❁ لَفِى ضَلَـٰلٍۭ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެން އެ ވަނީ ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ.❁ ٱللَّهُ لَطِيفٌۢ = الله އޯގާވަންތައެވެ.❁ بِعِبَادِهِۦ = އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް❁ يَرْزُقُ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ ފަރާތަކަށް ރިޒުގު ދެއްވައެވެ.❁ وَهُوَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْعَزِيزُ ﴿١٩﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ ގަދަފަދަވަންތަ، عزّة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.❁ مَن كَانَ يُرِيدُ = އެދޭކަމުގައި ވާ މީހާ❁ حَرْثَ ٱلْـَٔاخِرَةِ = آخرة ގެ ދަނޑު (آخرة ގެ ثواب އާއި، ދަރުމަ)❁ نَزِدْ لَهُۥ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އިތުރުކޮށްދެއްވާހުށީމެވެ.❁ فِى حَرْثِهِۦ = އޭނާގެ ދަނޑުގައި (އޭނާގެ ثواب އާއި، ދަރުމަ)❁ وَمَن كَانَ يُرِيدُ = އަދި އެދޭކަމުގައި ވާ މީހާ ❁ حَرْثَ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ ދަނޑުބިން (ދުނިޔޭގެ ހެޔޮވެރި، މަތާ)❁ نُؤْتِهِۦ مِنْهَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެއިން އޭނާއަށް ދެއްވަމެވެ.❁ وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ = އަދި آخرة ގައި އޭނާއަކަށް ނުވެއެވެ.❁ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾ = އެއްވެސް ނަސީބެއް/ ބައެއް❁ أَمْ لَهُمْ شُرَكَـٰٓؤُا۟ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް شريك ން ތިބިތޯ (ބައިވެރިން ތިބިތޯ) ވަކި ބައެއްތޯ؟❁ شَرَعُوا۟ لَهُم = އެމީހުންނަށް شرع ކޮށްދިން ❁ مِّنَ ٱلدِّينِ =

ދީންގެ ކަންކަމުގައި ☼ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ ۚ އެ ކަންކަމުގައި الله إذن ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަމަށް☼ وَلَوْلَا = އަދި ނުވިނަމަ☼ كَلِمَةُ ٱلْفَصْلِ = فيصلة ކުރައްވާ ނިޔާކުރައްވުން (ފަސްކުރައްވުމުގެ) ބަސްފުޅު☼ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْ ۗ = ހަމަކަށަވަރުން (ދުނިޔޭގައި) އެމީހުންގެ މެދުގައި فيصلة ކުރެވި ނިމިއްޖެއީހެވެ.☼ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން ދަންނަހެވެ.☼ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾ = އެމީހުންނަށް ހުރީ ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ. ☼

إجْمَالِي މާނަ

(١٨) އަދި قيامة ދުވަހަށް އީމާން ނުވާ މީހުން (މަލާމާތް ކުރުމާއި، އިންކާރުކުރުމުގެ ގޮތުން) އެ ދުވަސް އަވަސްވުމަށް އެދެއެވެ. އަދި އެދުވަހަށް إيمان ވީ މީހުން އެ ދުވަހާމެދު ބިރުވެތިވެ، ފުންކަލިވެގެން ވެއެވެ. އަދި އެ ދުވަސް އައީ ކަށަވަރުން، حقّ ދުވަހެއްކަން (އެދުވަހުގެ ކަންކަމުގެ حقّ ކަންތައް ކަން) އެމީހުން ރަނގަޅަށް ދަންނައެވެ. قبول ކުރެއެވެ. އަދި ދަންނައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެ ދުވަހާމެދު އިންކާރުކޮށް جدل ކުރާ މީހުން އެ ވަނީ ކަނޑައެޅިގެން ވަރަށް ދުރަށް މަގުފުރެދި، ގެއްލިފައެވެ.

(١٩) الله އީ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ނުހަނު އޯގާވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ އަޔަކަށް ރިޒުގު ތަނަވަސް ކޮށްދެއްވައެވެ. (އަދި އިރާދަކުރައްވާ އަޔަކަށް މަދުކުރައްވައެވެ.) އަދި އެކަލާނގެއީ ނުހަނު ގަދަފަދަ ވަންތަ، عزّة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٠) آخرة ދުވަހުގެ ދަރުމަތާއި، ثواب އެދިގެން މަސައްކަތްކުރާ މީހާއަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ދަރުމަތާއި، ثواب އިތުރުކޮށްދެއްވާ ހުށީމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގެ حياة ގެ އަރާމާއި، މަޤާ އެދިގެން މަސައްކަތްކުރާ މީހާ ދަންނައެވެ. ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް އެ ދުނިޔެއިން (ދެއްވަން ނިންމަވާފައިވާ ވަރަކަށް) ދެއްވާފާނީމެވެ. އަދި آخرة ދުވަހުން އޭނާއަކަށް އެއްވެސް ނަސީބެއް، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ހެޔޮކަމެއް ނުވެއެވެ.

(٢١) އެކަންކަމަށް الله އިޒުނަ ދެއްވާފައި ނުވާ ކަންކަން ދީންގައި شرع ކޮށް (ދީނަށް އުނިއިތުރުކޮށް) ހަދާނޭ ބައިވެރިންތަކެއް (شرك ތަކާއި، بدعة ތައް އުފައްދާނޭ ބައިވެރިންތަކެއް) އެބައިމީހުންނަށް ހުރި ވަނީ ހެއްދެވޭތޯ؟ އަދި فيصلة ކުރައްވާފައި، ނިޔާކުރައްވުން ފަސްކުރައްވުމުގެ ބަސްފުޅު ނުވާނަމަ (ދުނިޔޭގައިވެސް) އެމީހުންގެ މެދުގައި فيصلة ކުރެވި، ނިޔާކުރެވި ނިމިއްޖެއީހެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިންނަށް ހުރީ ކަނޑައެޅިގެން ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ.

تَرَى ٱلظَّـٰلِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا۟ وَهُوَ وَاقِعٌۢ بِهِمْ ۗ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ فِى رَوْضَاتِ ٱلْجَنَّاتِ ۖ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾ ذَٰلِكَ ٱلَّذِى يُبَشِّرُ ٱللَّهُ عِبَادَهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ ۗ قُل لَّآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا ٱلْمَوَدَّةَ فِى ٱلْقُرْبَىٰ ۗ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُۥ فِيهَا حُسْنًا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾ أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا ۖ فَإِن يَشَإِ ٱللَّهُ يَخْتِمْ عَلَىٰ قَلْبِكَ ۗ وَيَمْحُ ٱللَّهُ ٱلْبَـٰطِلَ وَيُحِقُّ ٱلْحَقَّ بِكَلِمَـٰتِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٢٤﴾

ލުޣާތު

تَرَى ٱلظَّـٰلِمِينَ = އަނިޔާވެރިން (قيامة ދުވަހުން) ކަލޭ ދެކޭނެއެވެ.(ކަލޭގެފާނު ދެކެވިވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.)❁

مُشْفِقِينَ = ބިރުން ފުރުނަކިވެގެންވާހާލު❁ مِمَّا كَسَبُوا = އެއި އެމީހުން (ދުނިޔޭގައި) ކުރި عمل ތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.❁ وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ = އެ عمل ތަކުގެ ނަތީޖާ އެމީހުންނަށް ދިމާވާ ކަމެކެވެ.❁ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا = އަދި އީމާންވި މީސްތަކުންނާއި❁ وَعَمِلُوا ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ = އަދި صالح عمل ތަކެއް ކުރި❁ فِي رَوْضَاتِ ٱلْجَنَّاتِ = އެމީހުން ވާނީ ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކުގައެވެ.❁ لَهُم مَّا يَشَآءُونَ = އެމީހުންނަށް އެމީހުން އިޝްތިހާކުރާ ކަންތައް ވެއެވެ.❁ عِندَ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ❁ ذَٰلِكَ = ކަނޑައެޅިގެން އެއީ ❁ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ ފަޟްލާއި كرامة އެވެ.❁ ذَٰلِكَ = އެ އުފާވެރި/ އެ ތަނެއްޗަކީ❁ ٱلَّذِي يُبَشِّرُ ٱللَّهُ عِبَادَهُ = الله އެކަލާނގެ ވާތު އަޅުތަކުންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާ ތަނެއްޗެވެ.❁ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا = އެމީހުންނަކީ އެއީ إيمان ވި މީހުންނެވެ.❁ وَعَمِلُوا ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ = އަދި صالح عمل ތަކެއް ކުރި❁ قُلْ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!❁ لَّآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ = އެކަމުގެ މައްޗަކަށް (تبليغ ކުރުމުގެ މައްޗަކަށް) އަޅުގަނޑު ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ނުއެދެމެވެ. ނުއެދެނީމެވެ.❁ أَجْرًا = އުޖޫރައެއް / ދަރުމައެއް/ ޖާއިޒާ❁ إِلَّا ٱلْمَوَدَّةَ فِي ٱلْقُرْبَىٰ = ތިމާގެ ގާތްކަމުގެ ލޯބި ނޫން އެއް ރަޙިމުކަމުގެ ލޯބިން❁ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً = އަދި ހެޔޮކަމެއް ކޮށްފި މީހާ❁ نَّزِدْ لَهُ ޒިޔާދަ ތިމަންކަލާނގެ އިތުރުކޮށްދޭނަމެވެ.❁ فِيهَا حُسْنًا = އެކަމުގައި ހެޔޮކަމެއް❁ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله އީ❁ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾ = ދިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ، شكر ފުޅުވެރިކަމުގެ ކަލާނގެއެވެ.❁ أَمْ يَقُولُونَ = އަދި ކިޔައެވެ ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ބުނަނީއެވެ.❁ ٱفْتَرَىٰ = އެކަލޭގެފާނު ދޮގު ހަދާފުށް ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ.❁ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا = الله ގެ މައްޗަށް ދޮގެއް ހަދައިގެން❁ فَإِن يَشَإِ ٱللَّهُ = ފަހެ الله

އެދިވަޑައިގެންނެވި ނަމަ✲ تَخۡتِمۡ عَلَىٰ قَلۡبِكَ = އިބަރާހީމުގެ، ކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގެ މަތީ ސީލު ޖަހައްސަވައިފާނެއެވެ.✲ وَيَمۡحُ ٱللَّهُ ٱلۡبَٰطِلَ = އަދި باطل ތަކެތި الله، ފޮހެލައްވައިދެއްވާނެއެވެ.✲ وَيُحِقُّ ٱلۡحَقَّ = އަދި حقّ ސާބިތުކުރައްވައި تحقيق ކުރައްވައިދެއްވާނެއެވެ.✲ بِكَلِمَٰتِهِۦٓۚ = އެކަލާނގެ كلمة ތަކުގެ (قرآن ގެ ބަސްފުޅުތަކުން) ✲ إِنَّهُۥ عَلِيمُۢ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.✲ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ = ހިތްތަކުގެ އަޑީގައި ވާ ތަކެތި ✲ (٢٤)

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٢) قيامة ދުވަހުން ކާފިރުން، އަނިޔާވެރިންނަށް ދެކެވޭނީ ބިރުން ސިހި، ފުންކަލިވެގެން ވާތީއެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ކުރި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެ عمل ތަކުގެ ނަތީޖާ އެމީހުންނަށް ވާނެ އެވަގުތު ދިމާވެއެވެ. އެގޮތުން ފުރިހަމަ ޖަޒާ ދެވޭނެ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެއީ عذاب އެވެ. އަދި الله އަށް إيمان ވެ، ހެޔޮކަންތައް އުޅުން މީހުން ކުރި صالح عمل – قيامة ދުވަހުން ވާނީ ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. ހިތުން ގެންނަވާ ނިޢުމަތެއް نعمة ގައެވެ. އެމީހުން އެދޭހާ ކަމެއް އެމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ން އެމީހުންނަށް ހުރެއެވެ. އަދި ބޮޑުވެގެންވާ ފަޟްލާއި، كرامة އަކީ އެއީއެވެ.

(٢٣) އެ ފަޟްލާއި، كرامة އަކީ إيمان ވެގެން صالح عمل ކުރި ފަރާތް، الله ގެ ފަރާ އަޅުކަލުންނަށް ދެއްވާ ކަމެއް. الله بشارة ދެއްވާ ފަރާތެވެ. (އޭ رسول الله އެވެ!) ކާފިރުން (قريش ކުރިން) ދަންނަވާށެވެ! އަޅުގަނޑު رسالة ފޮނުވުމުގައި ދީނަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމަށް أجور އެދޭކަށް ނެތެވެ. ހަމައެކަނި އެދެނީ އަޅުގަނޑުގެ ކާވިންކުރުމުގެ ގާތްކަމެއް ރައްކާތެރިކޮށް ދެއްވުމެވެ. (އެއީ މި رسالة ފޮނުއްވުމުގެ ކުރިން އެއްބަޔަކު ހުއްޓުވާފައިވާ ގާތްކަމެއްގެ حماية އެވެ. عربي ންގެ އެހެން ދިމާވެގެން ގާތްތިމާގެ ކުރެހި ގޮތުގައި ކަވެއްސާތީއެވެ، ތިޔަބައިމީހުން އުފެދިވަޑައިގަތުމުގެ أولى ވާގޮތެވެ. ކޮންމެ ގޮތެއްވިޔަސް قريش ހާމައެކަމުގެ ބޭނުމެއްނުވާ رسول الله ﷺ ގެ ގާތްކަމުން ދިމާވާ ތަރިކަ ލިބުނު އެކަމަށް ފަރުވާ ކުރުމަށެވެ.) އަދި އެ ހެޔޮކަމުގެ ތެރެއިން ހެޔޮ عمل ކުރާ މީހަކަށް ثواب ދެއްވުމުގައި ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ފާފަފުއްސަވާ ވިސްނަވާ ފަރާތެވެ، އަދި ދުވަސްކޮޅެއްގެ ހެޔޮ عمل ގެ شكر ކުރައްވާ ފަރާތެވެ.

(٢٤) އަދި ކިހިނެއް ބުނަނީ؟ އެބަޔަކު ބުނަނީ؟ ދޮގު ހަދައިގެންވާނެކަމެއް ޙަޤީގަތެއް ބުނަނީ؟ الله ގެ މައްޗަށް محمّد ﷺ ދޮގު ހެދިއެވެ. (އެބަޔަކު ކާފިރުން ތުހުމަތު ކޮށް ދަންނަވާ دعوى ކުރެއެވެ.) އެކަމަކު އެ ކަލޭގެފާނު އޭގެ ސީދާ ހުއްޓުވާފައިވާ جواب الله އެވެ. ހެޔޮ ކަމަކަށް ނިސްބަތްކުރެއްވުމުން ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްމަތީގައި ސީލު ޖަހައްސަވައިފާނެއެވެ. (ދޮގު ހެދުމަށް ފުރުޞަތު ނުދެއްވާނެއެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގައިވާ ކުފުރު ފޮހެލައްވާނެއެވެ. އަދި حقّ ސާބިތުކުރައްވައި قرآن ގައި ވަޙީކުރައްވާ ބަސްފުޅުތަކުން [illegible]. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ހިތްތަކުގެ އަޑީގައިވާ ތަކެތި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

وَهُوَ ٱلَّذِى يَقْبَلُ ٱلتَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِۦ وَيَعْفُوا۟ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ وَيَسْتَجِيبُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِۦ ۚ وَٱلْكَٰفِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ بَسَطَ ٱللَّهُ ٱلرِّزْقَ لِعِبَادِهِۦ لَبَغَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُۥ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى يُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ مِنۢ بَعْدِ مَا قَنَطُوا۟ وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُۥ ۚ وَهُوَ ٱلْوَلِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾ وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦ خَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِن دَآبَّةٍ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَآءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

މުފުރަދާ

وَهُوَ ٱلَّذِى = އަދި އެކަލާނގެއެވެ.◈ يَقْبَلُ ٱلتَّوْبَةَ = توبة قبول ކުރައްވަނީ◈ عَنْ عِبَادِهِۦ = އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ފަރާތުން◈ وَيَعْفُوا۟ عَنِ ٱلسَّيِّـَٔاتِ = އަދި ކުށްތައް عفوء ކުރައްވަނީ◈ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރާހައި ކަންތައް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.◈ وَيَسْتَجِيبُ = އަދި އެކަލާނގެ އިޖާބަ ދެއްވައެވެ.◈ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = އީމާންވި މީސްތަކުންނަށް◈ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި އެމީހުން صالح عمل ތަކެއް ކުރި◈ وَيَزِيدُهُم = އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އިތުރުކޮށްދެއްވައެވެ.◈ مِّن فَضْلِهِۦ = އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން◈ وَٱلْكَٰفِرُونَ = އަދި ކާފިރުން ދަންނައެވެ.◈ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾ = އެމީހުންނަށް ހުރި ގަދަވެގެންވާ ޢަޛާބެވެ.◈ وَلَوْ بَسَطَ ٱللَّهُ ٱلرِّزْقَ = އަދި الله ރިޒުޤު ފަޅަވަސްކޮށްދެއްވިނަމަ◈ لِعِبَادِهِۦ = އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް◈ لَبَغَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބިންމަތީގައި އުދުރި ބޮޑުވީހެވެ.◈ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ = އަދި އެހެން ނަމަވެސް، އެކަލާނގެ އެ ބާވައިލައްވައެވެ.◈ بِقَدَرٍ مَّا يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި މިންވަރަކަށް◈ إِنَّهُۥ بِعِبَادِهِۦ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން◈ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾ = خبر ތެރި ދެނެވޮޑިގެން އަދި ބައްލަވާ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.◈ وَهُوَ ٱلَّذِى = އަދި ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.◈ يُنَزِّلُ ٱلْغَيْثَ = ވާރޭ ބާއްވަވަނީ◈ مِنۢ بَعْدِ مَا قَنَطُوا۟ = އެ އަޅުތަކުން (ވާރޭ ނުވެހިގެން) ނާއުއްމީދުވުމަށްފަހު◈ وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެ رحمة ފަތުރުއްވައެވެ.◈ وَهُوَ ٱلْوَلِىُّ = އަދި އެކަލާނގެ އެވީ (مؤمن އަޅުތަކުންނަށް) ސަލާމަތްކުރާ، ވާލިވެރިޔާއެވެ.◈ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾ = (އެކަލާނގެ نعمة ތަކަށް) حمد ލިބިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.◈ وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦ = އަދި އެކަލާނގެ (قدرة ފުދިގަތުގެ) علامة ތަކުގެ ތެރެއިން ވާކަމެކެވެ.◈ خَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި،

ބިން ހެއްދެވުން ✿ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا = އަދި އެ ދެތާނގައި ހެއްދަވާފަތުރުއްވާފައިވާ ދިރުނަން خلق ތަކާއި ✿ مِن دَآبَّةٍ ج = ދިރޭ ތަކެތީގެ ތެރެއިން ✿ وَهُوَ = އަދި އެކަލާނގެ ✿ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ = އެ ތަކެތި (محشر އަށް) ޖަމާކުރެއްވުމުގެ މައްޗަށް ✿ إِذَا يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވަންޏާއި (އިރާދަކުރެއްވި އިރަކުން) ✿ قَدِيرٌ (٢٩) = ކުޅަދުންވަންތަވެ ވޮޑިގެން ވެއެވެ. ✿

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٥) އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތައުބާ ގަބޫލުކުރައްވާ، އަދި ކުށްފުށްތައް عفوء ކުރައްވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރާހައި ކަމެއް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

(٢٦) އަދި އީމާންވެ، صالح ޢަމަލުކުރި މީސްތަކުންނަށް އެކަލާނގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވަނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން އެމީހުންނަށް ދަރުމަތާއި، ސަވާބު އިތުރުކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި ކާފިރުންގެ މީހުން ދަންނައެވެ. އެމީހުންނަށް ތައްޔާރުކޮށް ދެއްވާފައި ހުރީ ގަދަފަދަ ގޮތުގެ އަޒާބެވެ.

(٢٧) އަދި الله އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ރިޒުގު ތަނަވަސްކޮށްދެއްވައި، ދެއްވާކަމުގައިވާ ނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުން ބިމުގައި ބޮޑާވެ، އުދުރެރިވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، الله އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންނެވި މިންވަރަކަށް ވަކި ހިސާބެއްގެ މަތިން އެކަލާނގެ އެ ރިޒުގު ބާވައިލައްވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ، އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ އެންމެހާ ކަންކަމާ ބެހޭ ގޮތުން خبر ދެނެވޮޑިގެންވާ، އަދި ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٨) އަދި އެކަލާނގެއީ ވާރޭވެހުން މަދުވެގެން خلق ތަކުން ނާއުއްމީދުވެ ފަހުން ވާރޭ ވެއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވާރޭވެހުމުގެ ރަޙްމަތް އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ހިސާބަކަށް ފަތުރުއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ މުއުމިނުން އަޅުތަކުންނަށް ސަރުކާރުވެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އެކަލާނގެ ދެއްވި އެންމެހައި ނިޢުމަތްތަކަށް حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٩) އަދި އުޑުތަކާއި، ބިން ހެއްދެވުމާއި، އެ ތަންތަނުގައި ދިރޭ އެންމެހައި ތަކެތި ހެއްދަވައި، ފަތުރުއްވުން ވަނީ އެކަލާނގެ قدرة ތެރި ކަމުގެ އަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އެ ތަކެތި އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވައިފި ވިއްޔާ އިރާދަކުރެއްވި ވަގުތެއްގައި محشر ކުރައްވައި، ޖަމާކުރެއްވުމަށްވެސް އެކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަވެ ވޮޑިގެން ވެއެވެ.

وَمَآ أَصَـٰبَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا۟ عَن كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾ وَمَآ أَنتُم بِمُعْجِزِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِن وَلِىٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣١﴾ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِ ٱلْجَوَارِ فِى ٱلْبَحْرِ كَٱلْأَعْلَـٰمِ ﴿٣٢﴾ إِن يَشَأْ يُسْكِنِ ٱلرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَىٰ ظَهْرِهِۦٓ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾ أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا۟ وَيَعْفُ عَن كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾ وَيَعْلَمَ ٱلَّذِينَ يُجَـٰدِلُونَ فِىٓ ءَايَـٰتِنَا مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾

މުފްރަދާތު

وَمَآ أَصَـٰبَكُم = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖެހޭ ކޮންމެ ކަމެއް ❁ مِّن مُّصِيبَةٍ = مصيبة ގެ ތެރެއިން ❁
فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ = ފަހެ އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްތައް ހޯދައިގަތް ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. ❁ وَيَعْفُوا۟
= އަދި އެކަލާނގެ عفوء ކުރައްވައެވެ. ❁ عَن كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾ = އެތައް ގިނަ ކަންކަމުން (އެތައް ގިނަ ފާފަތައް)
وَمَآ أَنتُم = އަދި ތިޔަބައިމީހުން ނުވެއެވެ. ❁ بِمُعْجِزِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ = ބިމުގައި ނުކުޅެދުންތެރިކުރުވާނޭ ބަޔަކު
ކަމުގައި ❁ وَمَا لَكُم = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ. ❁ مِّن دُونِ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި ❁ مِن وَلِىٍّ
= އެއްވެސް ސަހަރޮވެރިއަކު ❁ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٣١﴾ = އަދި نصر ދޭނެ މީހަކު ވިއަސް ❁ وَمِنْ ءَايَـٰتِهِ = އަދި
އެކަލާނގެ قدرة ތެރިކަމުގެ ތެރެއިން ވާ އެއްޗެކެވެ. ❁ ٱلْجَوَارِ فِى ٱلْبَحْرِ = ކަނޑުގައި ދުވާ ނައުފަދަ އުޅަނދު
(ރިޔާ ނަގައިގެން ދުވާ އުޅަނދު) ❁ كَٱلْأَعْلَـٰمِ ﴿٣٢﴾ = ފަރުބަދަ ފަދަ/ ބޮޑެތި ގަނޑުވަރުފަދަ ❁ إِن يَشَأْ = އަދި
އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވައިފިނަމަ ❁ يُسْكِنِ ٱلرِّيحَ = ވައި ހުއްޓުވައިލައްވާނެއެވެ. ވައި ނުޖެއްސަވައިލައްވާނެއެވެ. ❁
فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ = ދެން އެތުން އެ އުޅަނދުތައް ހުއްޓިލާނެއެވެ. ނުދުވެ ސާބިތުވެ ހިފެ ހުރެއެވެ. ❁ عَلَىٰ ظَهْرِهِۦٓ
ۚ = އޭގެ ބުރަކަށި މަތީގައި (ކަނޑުމަތީގައި) ❁ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެ ކަންތައްތަކުގައި ވެއެވެ. ❁
لَـَٔايَـٰتٍ = ކަނޑައެޅިގެންވާ ދަލީލުތަކާއި، حجّة (الله ގެ ربوبيّة ވަންތަކަމުގެ ހެކިތައް) ❁ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ
﴿٣٣﴾ = ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ، އަދި نعمة ތަކަށް شكر ކުރާ ކޮންމެ އަޅަކަށް ❁ أَوْ يُوبِقْهُنَّ = ނުވަތަ
(ކަނޑު ގަދަވުމުގެ ސަބަބުން) އެ އުޅަނދުފަހަރު ހަލާކުކޮށް غرق ވުމެވެ. ❁ އެބަހީ އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވައިފި
ވިއްޔާ އެ ނައުފަހަރު ހަލާކު ކުރައްވައެވެ. ❁ بِمَا كَسَبُوا۟ = އެމީހުން ކުރިކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން ❁ وَيَعْفُ =
އަދި އެކަލާނގެ عفوء ކުރައްވައެވެ. ❁ عَن كَثِيرٍ ﴿٣٤﴾ = އެތައް ގިނަ ފާފަތައް ❁ وَيَعْلَمَ = އަދި އެނގޭނެއެވެ. ❁

ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ = جدل ކޮށް ދެކޮޅުހަދާ މީހުންނަށް ۞ فِىٓ ءَايَٰتِنَا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ آية ތަކަށް ۞ مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾ = އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ސަލާމަތްވުމެއް/ ފިލައިގެންދިއުމެއް ނުވާކަން ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٣٠) އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދިމާވާ ކޮންމެ مصيبة އަކީ ތިޔަބައިމީހުން އަތްތަކުން (އެބަހީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގުނަވަންތަކުން) ކުރި ކަންތަކުގެ ސަބަބުން ދިމާވާ مصيبة އެވެ. އެ ކަންކަމުގެ ބޮޑުބައެއް ދޫކޮށްލައްވައެވެ. އަދި މުސީބާތަކުން ކުރާ ނުބައި ކަންތަކުގެ ގިނަ ގޮތް އެކަލާނގެ ފުއްސަވައި، އަފުކުރައްވައެވެ.

ޝަރަހަ: މުއުމިނުން އަށް ލިބޭ ހިތާމައިގެ ސަބަބުން ނުރަސް، ބައްޔާ ހިތަހާ އެއްޗަކަށް مصيبة ޖެހެއެވެ. ހަމަ އެއީ އެއްޗަކަށް ދިމާކުރައްވާ އިމްތިޙާނެކެވެ. އަދި އެހެން ކަންތަކަށް އެކަލާނގެ ތަޤްދީރުގައިވާ ހެދުނަކަން އެއްޗަކަށް ދަރުމަދާއި، ސަވާބު ދެއްވައެވެ. والله أعلم

(٣١) އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ބިމުގައި ނުކުޅެދިއްވާނޭ ބައެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. (އެބަހީ الله ގެ އަޒާބުން، ކުރިން، އަދި އެކަލާނގެ ޤަހްރުވާ مصيبة އަކުން ދުރަށް ފިލައިގެން ދެވޭނޭ ބައެއް ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވެއެވެ. އަދި الله ފިޔަވައި އެއްވެސް ސަހަރެއްވެރިޔަކުވެސް، އަދި ނަސްރުދޭނޭ މީހަކު ވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ.

(٣٢) އަދި ކަނޑުގައި ބޮޑެތި ފަރުބަދަ ގޮތަށް ހުރަހަށް ބޮޑެތި އިމާރާތް ފަދައިން ދުއްވާ (ދުވެފައިވާ) ނަވު/ އުޅަނދުފަހަރު ކަނޑުގައި ދުވުމަށް ދިޔުމަކީ އެކަލާނގެ ކުދުރަތުގެ ނިޝާންތަކުގެ ބައެއް ކަމުގައި، ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ވާ ކަމެކެވެ.

(٣٣) އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވެއްޖެނަމަ އެ ނަވުތަކުގެ ދުވުމުގެ ސަބަބު ކަމުގައިވާ ވައި ހުއްޓުވައި، ވައި އެއްކޮށްތަކަށް ނުދެވޭ ގޮތް ހެއްދެވުމަށް ވެވޭނެއެވެ. ދެން އެއުޅަނދުފަހަރު ކަނޑުމަތީގައި އެތަނުގައި އެއްވެސް ހަރަކާތެއް ނެތި (އެކަހެރިކޮށް ދެން އެތަނަކުން ގުޅުމެއްނުކުރެވި) ހުރެވޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެ ކަންތައްތަކުގައިވެސް ބޮޑުކަމެއް، މުސީބާތަކުން ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ الله ގެ نعمة ތަކަށް ގިނަގިނައިން ޝުކުރުކުރާ ކޮންމެ މީހަކަށް ކަނޑުގައި ބަޔާންވެގެން ދަލީލު ވެއެވެ. (އެބަހީ الله ވޮޑިގެން ވާކަމާއި، ކުދުރަތުވަންތަ ކަމުގެ ގަދަފަދަކަމާ ދަލީލާއި، حجّة ވެއެވެ.)

(٣٤) ނުވަތަ އެބައިމީހުން ކުރި ގޯސްކަންތަކުގެ ސަބަބުން ވައި ބާރުވެ، ކަނޑު ގަދަވެ، އެ އުޅަނދުފަހަރު ހަލާކު ކުރައްވައި، غرق ކުރެއްވުމަށް އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވެއްޖެނަމަ އެހެންވެސް ހެއްދެވޭނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ގޯހުގެ ގިނަބައިން ވަރަށް ގިނަ ގޮތް އެކަލާނގެ ނުހިފައްވައި عفوء ކުރައްވައެވެ.

(٣٥) އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާމެދު ދެކޮޅުހަދައި، جدل ކޮށްއުޅޭ މީސްތަކުންނަށް އެނގޭނެ ވަގުތުގައި އެބައިމީހުން ފިލައިގެން، ސަލާމަތްވާން ދާން ތަނެއް ނެތްކަން އެމީހުންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގިގެންދާނެއެވެ.

فَمَآ أُوتِيتُم مِّن شَىْءٍ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ وَٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا۟ هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ وَٱلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾ وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ ٱلْبَغْىُ هُمْ يَنتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾ وَجَزَٰٓؤُا۟ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنِ ٱنتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ ﴿٤١﴾

ލަފުޒީމާނަ

فَمَا أُوتِيتُم = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެވުނީއްޔާ ދެވުނު އެއްޗެއް (ދެވުނު ކޮންމެ އެއްޗެއް)۞ مِّن شَيْءٍ = ތަކެތީގެ ތެރެއިން (ރިޒުގުގެ ތަނަވަސްކަމާއި، މުއްސަނދިކަމުގެ ތެރެއިން)۞ فَمَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ = ދުނިޔެ އެއީ ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ހަމައެކަނި ބޭނުންކޮށްލާތަކެތި މަތީ އުފާވެރިކަމެވެ.۞ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ = އަދި الله ގެ حضرة ގައިވާ ތަކެތި (ނިޢުމަތްތަކާއި ثواب، އަދި ސުވަރުގެ) މާ ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ.۞ وَأَبْقَىٰ = އަދި ދެމިހުރުން ބޮޑުވެއެވެ.۞ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا = إيمان ވި މީހުންނަށްޓަކައެވެ۞ وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ = އަދި އެބައިމީހުންގެ ربّ އަށް އިތުބާރު۞ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾ = އެމީހުން وكيل ކުރެ، ބަރޯސާވެތެވެ۞ وَٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ = އަދި ދުރުވެގަންނަ މީހުން۞ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ = ބޮޑެތި ފާފަތަކާއި۞ وَٱلْفَوَٰحِشَ = އަދި فاحش ކަންތައްތަކުން۞ وَإِذَا مَا غَضِبُوا = އަދި އެމީހުން ރުޅިއަރުވައިލެވިއްޖެއްޔާ۞ هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾ = އެމީހުން (ރުޅި ކެނޑުވައި) معاف ކުރެތެވެ.۞ وَٱلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا = އަދި އެއީ ޖަވާބުދީ، إجابة ދިން މީހުންނެވެ.۞ لِرَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ ربّ އަށް۞ وَأَقَامُوا ٱلصَّلَوٰةَ = އަދި އެމީހުން ނަމާދު قائم ކުރި۞ وَأَمْرُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކާމެދު۞ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ = އެމީހުންގެ މެދުގައި مشورة ކުރުމުގެ خيال ބަދަލުކުރުމުގެ ކަންތައްތައް ކުރެއެވެ۞ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތީގެ ތެރެއިން۞ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾ = އެމީހުން ހޭދަކުރެތެވެ۞ وَٱلَّذِينَ = އަދި އެމީހުން۞ إِذَآ أَصَابَهُمُ = އެމީހުންނަށް ޖެހިއްޖެއްޔާ/ ދިމާވެއްޖެއްޔާ۞ ٱلْبَغْىُ = بغاوة ތެރިކަމެއް/ އަނިޔާވެރިކަމެއް۞ هُمْ يَنتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾ = އެމީހުން نصر ލިބި ވެއެވެ./ نصر ހޯދައެވެ.۞ وَجَزَٰٓؤُا سَيِّئَةٍ = ނުބައިކަމުގެ ޖަޒާއަކީ/ އޭގެ عقوبة އަކީ۞ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ = އެއާއެއް ނުބައިކަމެވެ. (الله އަންގަވާފައިވާ ހަމައިންސާފު.)۞ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ = އަދި عفوء ކޮށްދީފައި صلح ކޮށްދީ ހެޔޮކަން ކުރެއެވެ.۞ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۚ = ދެން އޭނާގެ ދަރުމަވެރި، ސަވާބު الله ގެ حضرة ގައި ވެއެވެ.۞ إِنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ۞

لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤٠﴾ = އަނިޔާވެރިންނަށް ލޯބިވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.۞ وَلَمَنِ ٱنتَصَرَ = އަދި ކަނޑައެޅިގެން نصر ލިބިގެންފި މީހާ۞ بَعْدَ ظُلْمِهِۦ = އޭނާއަށް އަނިޔާ ލިބުމަށްފަހު۞ فَأُولَٰٓئِكَ = ފަހެ އެމީހުން ދަންނަހެވެ.۞ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ ﴿٤١﴾ = އެމީހުންގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް މަގެއް ނުވެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٦) ދުނިޔޭގެ ތަނަވަސްކަމާއި، މުއްސަނދިކަމުގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެވުނުކޮންމެ އެއްޗަކީ، ކޮންމެ نعمة އަކީ، އެއީ ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ބޭނުންކުރެވޭތަކެތި ކުޑަ ކޮޅެ އެއްޗެކެވެ. ދާދި އަވަހަށް ފިލައިދަނިވި އެއްޗެކެވެ. އަދި (الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވި އަޅުންނަށް) الله ގެ حضرة ގައި ވާ ثواب އާއި، ދަރުމަ މާ ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ. އަދި ދެމިހުރުން މާ ބާކީވެގެން ވެއެވެ. އެއީ ފިލައިދާނޭ ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ. އެ ތަކެއްޗަކީ ތިމަމެންގެ ربّ އަށް إيمان ވެ، ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށް وكيل ކޮށް، ބަރޯސާވާ މީހުންނަށް خاصّ ވެގެންވާ ތަކެއްޗެވެ.

(٣٧) އަދި އެމީހުންނަކީ ފާފަތަކުގެ ތެރެއިން ބޮޑެތި ފާފަތަކާއި، فاحش ކަންތައްތަކުން ދުރުވެގަންނަ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ރުޅިއައުމުން ޢަފޫކުރާ، (ރުޅި ކެއިލައި) ރުޅިގެ އަސަރު ނުދައްކާ މީހުންނެވެ.

(٣٨) އަދި އެމީހުންނަކީ ތިމާމެންގެ ربّ އަށް އިޖާބަދީ، އަދި ނަމާދު قائم ކުރާ، އަދި ތިމާގެ ކަންކަމުގައި އެކަކު އަނެކަކާ مشورة ކުރާ، އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި ތަކެތިން (ހެޔޮކަމުގައި) ހޭދަކުރާ މީހުންނެވެ.

(٣٩) އަދި އެމީހުންނަކީ އެމީހުންނަށް بغاوة އާއި ދިމާވެއްޖެއްޔާ (އެބަހީ، އެމީހުންނަށް ބަދަލު އަނިޔާއެއް ކުރެވިއްޖެއްޔާ) ނަސްރުހޯދާ މީހުންނެވެ.

(٤٠) އަދި ނުބައިކަމުގެ ޖަޒާއަކީ އެފަދަ ނުބައެކެވެ. الله تعالى އަންގަވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. އެބަހީ، މީހަކު މީހަކާ ދިމާއަށް ހުތުރު އެއްޗެހި ބުނެފިއްޔާ، ހަމަ އެފަދަ ހުތުރު އެއްޗެހި އޭނާގާ ދިމާއަށް ބުނެ ބަދަލު ހިފުމެވެ. ޤިޞާޞްއަކީ ޖަޒާއެވެ. ނަމަވެސް عدل ވެރި ގޮތުގައެވެ. ދެންފަހެ، ބަދަލުހިފުމަށް ބަދަލު ނުހިފައި عفوء ކޮށް إصلاح ކޮށްފި މީހާ ދަންނަހެވެ. އޭނާގެ ދަރުމަދާއި ثواب، الله ގެ حضرة ގައި ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިންނަށް އެކަލާނގެ ލޯބިވެވޮޑިގެން ނުވެއެވެ.

(٤١) އަދި ތިމާއަށް އަނިޔާއެއް ލިބި، އެ އަނިޔާގެ ބަދަލު އަޅުވައިގަތުމަށްފަހު ދެން އަލުން އެ އަނިޔާކުރި މީހާއަށް އަނިޔާކޮށް، ދިމާކުރުވާން އެއްވެސް މަގެއް ނުވެއެވެ.

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿٤٣﴾ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن وَلِيٍّ مِّنۢ بَعْدِهِۦ ۗ وَتَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ لَمَّا رَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾ وَتَرَىٰهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَٰشِعِينَ مِنَ ٱلذُّلِّ يَنظُرُونَ مِن طَرْفٍ خَفِيٍّ ۗ وَقَالَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِنَّ ٱلْخَٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنْ أَوْلِيَآءَ يَنصُرُونَهُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۗ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾

މުފުރަދު

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ = (عقوبة ދެވުން) މަގެއް ވާކަން ކަށަވަރީ ❁ عَلَى ٱلَّذِينَ = އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށެވެ.❁ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ = މީސްތަކުންނަށް އުޅުން އަނިޔާކުރާ ❁ وَيَبْغُونَ فِي ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި بغاوة ކުރާ (شرك ކުރާ، އަނިޔާވެރިވެ، ކުށްތައް ކުރާނެކަމުގެ މަގަށެވެ.)❁ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ = އެއްވެސް حقّ އަށް ނުލައި ❁ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ހުރީ ❁ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ = ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ.❁ وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން (ކުށްތަކަށް ކެތްއަރާ) ކޮށް عفوء ކުރި މީހާ ދަންނައެވެ.❁ إِنَّ ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަން އެވަނީ ❁ لَمِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ ﴿٤٣﴾ = (شريعة އެކަމަށް ترحيب ދީފައި ދެއްވި، ގަދަ ކަންކަމުގެ ތެރެއިންނެވެ.❁ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ = އަދި الله އެމީހަކު މަގުފުރެއްދަވައިފި މީހަކު ❁ فَمَا لَهُۥ = ފަހެ އެމީހަކަށް ނުވެއެވެ.❁ مِن وَلِيٍّ = އެއްވެސް ސަހަރޯވެރިއަކު، / އެހީތެރިއަކު ❁ مِّنۢ بَعْدِهِۦ = އޭގެފަހުން ❁ وَتَرَى ٱلظَّٰلِمِينَ = އަދި އަނިޔާވެރިން ކަލޭ ދެކޭނެއެވެ./ ކަލޭގެފާނު ދެކެވޭނެކަން ނެތެއެވެ. لَمَّا رَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ = އެމީހުން ދުށް عذاب ދާނެ ހިނދުން يَقُولُونَ = އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ = (ދުނިޔެއަށް އަނބުރާ) ރައްދުވުމަށް ވޭތޯއެވެ؟ مِّن سَبِيلٍ ﴿٤٤﴾ = އެއްވެސް މަގެއް وَتَرَىٰهُمْ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދެކެވޭނެއެވެ. يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا = އެއަށް (ނަރަކައަށް) އެމީހުން ހުށަހެޅޭ ހާލު خَٰشِعِينَ = ބިރުވެރިވެ، ނިކަމެތިވެގެންވާ ހާލު مِنَ ٱلذُّلِّ = ނިކަމެތިކަމުން ބަލާ يَنظُرُونَ = އެމީހުން ބަލާނެއެވެ. مِن طَرْفٍ خَفِيٍّ = ފޮރުވިގެން ހިލަމާލުން ވަރަށް ވަންހަނާ، ހިލަ ބެލުމަކުން وَقَالَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ = އަދި އީމާންވީ މީސްތަކުން ބުނާނެއެވެ. إِنَّ ٱلْخَٰسِرِينَ = ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލުންވެރިން ވީ މީހުން (ދަންނައެވެ.) ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ = އެއީ

އެމީހުންގެ نفس ތަކާއި ގެއްލުންކޮށް، ނަގައިދީ މީހުންނެވެ. وَأَهْلِيهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ أهل ވެރިންނާއި، يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ = قيامة ދުވަހުން أَلَآ = ދަންނާށެވެ. إِنَّ الظَّالِمِينَ = ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ ﴿٤٥﴾ = އަބަދީ عذاب ގައި قائم ވެގެންނެވެ. وَمَا كَانَ لَهُم = އަދި އެމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ. مِّنْ أَوْلِيَاءَ = އެއްވެސް ސަރަޙައްދުވެރިއަކު يَنصُرُونَهُم = އެމީހުންނަށް نصر ދޭނޭ مِّن دُونِ اللَّهِ ۗ = الله ފިޔަވައި وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ = އަދި الله މަގުފުރެއްދަވައިފި އަޔަކު = فَمَا لَهُ مِن سَبِيلٍ ﴿٤٦﴾ = އޭނާއަކަށް ދެން އެއްވެސް މަގެއް ނުވެއެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٢) ސަމާލުވޭ عقوبة އެއް ދީ ދިމާކުރެވޭނީ ކަނަވާދީ (އަނިޔާވެރިން ފަދައިގެން) މީސްތަކުންނަށް އަނިޔާކޮށް، އަދި އެއްވެސް حقّ އެއް ނެތި ބިން ފަސާދަކުރާ މީހުންނަށް ހުރީ ވޭންދެނިވި عذاب އެވެ.

(٤٣) އަދި ހަމަކަށަވަރުން (ބަދަލުހިފުމަށް ކުޅަދާނަވެގެން ވުމާއެކު، އަނިޔާކުރި މީހާއަށް) عفوء ކޮށް، ކެތްތެރިވުން ދަންނައެވެ. އެއީ شريعة އެކަށައަޅުއްވާ ترحيب ދީ، ހިތްވަރުދޭ އަޅުގަނޑު ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ވާ ކަންކަމެވެ. އެފަދަ ކަންކަމުގެ ދަރުމަ ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ.

(٤٤) އަދި الله އެމީހަކު މަގުފުރެއްދަވައިފި އެއްވެސް މީހަކަށް އެކަލާނގެއަށްފަހު (އޭނާ އެނގޭއަކަށް ތެދުމަގު ދައްކައި އެހީވާ) އެއްވެސް ސަރަޙައްދުވެރިއަކު ނުވެއެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންކަމެއް އެބަހީ- (مشرك ންކަމެއް) - قيامة ދުވަހުން عذاب ފެންނަ ހިނދުން ބުނާނެއެވެ. ބުނާކަން ކަލޭ ދާނެއެވެ. (ދުނިޔެއަށް އަލުން) ދެވޭނެ އެއްވެސް މަގެއް ވޭހެއްތޯ؟

(٤٥) އެ عذاب އަށް - ނަރަކައިގެ عذاب އަށް - އެމީހުން ހުށަހެޅި ތަން ކަލޭގެ ފާނު ދެކެވޭ ދުވަހެއްގައިކަން ދައްކާނެއެވެ. ނިކަމެތިކަމާއި، ދެރަކަމުގެ ނިކަމެތިން ބޯލަ، ބިރުން ފުރުކުދިވެގެންވާ حال ގައެވެ. (އަވައިލާނު އެއްވެސް އެހީތެރިއަކު ނުވާނެއެވެ.) އަދި ތާޒާވެ ކަނުން ފަށާ ބަލާބަލާން ހިތާމަވެރި، ދެރަ ބަލާބަލާން ބަލައިލާނެއެވެ. އެހިނދުގައި إيمان ވި މުސްލިމުން ބުނާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލި ހާލުވެގެންވާ މީހުންނީ އެމީހުންގެ نفس ތަކާއި، އަދި أهل ވެރިންވެސް قيامة ދުވަހުން ގެއްލުވައިދީ މީހުންނެވެ. ދަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިން އެބަހީ مشرك ން ވަނީ އަބަދީ عذاب ގައި قائم ވެގެންނެވެ.

(٤٦) އަދި الله ފިޔަވައި އެމީހުންނަށް نصر ދޭނޭ އެއްވެސް ولى އަކު، ސަރަޙައްދުވެރިއަކު އެމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި الله މަގުފުރެއްދަވައިފި އަޔަކު ދެން ތެދުމަގު ލިބޭނޭ އެއްވެސް ގޮތެއް ނުވެއެވެ. އެއްވެސް މަގެއް ނެތެވެ.

ٱسْتَجِيبُوا۟ لِرَبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ ۚ مَا لَكُم مِّن مَّلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُم مِّن نَّكِيرٍ ﴿٤٧﴾ فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ فَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ ۗ وَإِنَّآ إِذَآ أَذَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ لِّلَّهِ مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ يَهَبُ لِمَن يَشَآءُ إِنَٰثًا وَيَهَبُ لِمَن يَشَآءُ ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَٰثًا ۖ وَيَجْعَلُ مَن يَشَآءُ عَقِيمًا ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

ލަފްޒީމާނަ

ٱسْتَجِيبُوا۟ = ތިޔަބައިމީހުން އިޖާބަދޭށެވެ. لِرَبِّكُم = ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އަށް مِّن قَبْلِ أَن
يَأْتِىَ يَوْمٌ = ދުވަހެއް އައުމުގެ ކުރިން (قيامة ދުވަސް އައުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ މަރު އައުމުގެ ކުރިން) لَّا مَرَدَّ
لَهُۥ = އެ ދުވަސް އަނބުރާ ރައްދުކުރެވުން ނުވާ مِنَ ٱللَّهِ = الله ގެ حضرة ން مَا لَكُم =
ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ. مِّن مَّلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ = އެދުވަހުން ސަލާމަތްވާނޭތަނެއްވެސް ތިޔައި وَمَا
لَكُم = އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުވެއެވެ. مِّن نَّكِيرٍ ﴿٤٧﴾ = އެއްވެސް އިންކާރު ކުރުމެއް
فَإِنْ أَعْرَضُوا۟ = ފަހެ އެބައިމީހުން އެމީހުން އަނބުރާ ފުރަގަސްދީފިއްޔާ فَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ = ފަހެ
ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ނުފޮނުއްވަމެވެ. عَلَيْهِمْ حَفِيظًا = އެމީހުންގެ މައްޗަށް ރައްކާތެރިކުރައްވާ
ބަލަހައްޓަވާ ކަލޭގެފާނު (އެމީހުންގެ عمل ތަކަށް ބަދަލުދެއްވުމާއި، ހިސާބުކުރެއްވުމާ ބަލަހައްޓަވާ ކަލޭގެފާނު إِنْ عَلَيْكَ
= ކަލޭގެފާނު މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ. إِلَّا ٱلْبَلَٰغُ = އިއްވައިދެއްވުން މެނުވީ وَإِنَّآ = އަދި
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ إِذَآ أَذَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ = އިންސާނާއަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ރަހަ
ދައްކަވައިފިއްޔާ مِنَّا رَحْمَةً = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضرة ން رحمة އެއްގެ فَرِحَ بِهَا = ފަހެ
އޭނާ އެއަށް އުފާ ވެއެވެ. وَإِن تُصِبْهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް ޖެހިއްޖެއްޔާ سَيِّئَةٌ = ނުބައެއް -
(މުޞީބާތެއް/ ބަލާއެއް) بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ = އެމީހުންގެ އަތްތަށް ހިފާކުރި ކަންތަކުން فَإِنَّ
ٱلْإِنسَٰنَ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ = ނާޝުކުރުކަން ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ. لِّلَّهِ =
الله އަށް ملك ވެ خاصّ ވެގެން ވެއެވެ. مُلْكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި، ބިމުގެ އެންމެހައި
ވެރިކަން تَخْلُقُ مَا يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެމަތިން/ އެދިވަޑައިގަތް އެއްޗެއް ހައްދަވައެވެ. يَهَبُ
لِمَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަތް މީހަކަށް ދެއްވައެވެ. إِنَٰثًا = އަންހެން ދަރިން وَيَهَبُ لِمَن
يَشَآءُ = އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަތް މީހަކަށް ދެއްވައެވެ. ٱلذُّكُورَ ﴿٤٩﴾ = ފިރިހެން ދަރިން أَوْ

يُزَوِّجُهُمْ = ނުވަތަ އެކަލާނގެ އެދެވުން ޖޯޑުކޮށްދެއްވައެވެ. (ކައިވެނި ކޮށްދެއްވައެވެ.) ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا ۖ = ފިރިހެން ކުދިންނާއި، އަންހެން ކުދިން وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ = އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކު ވަރުވައެވެ. عَقِيمًا ۚ = ދަރިން ނުލިބޭ މީހަކު ކަމުގައި إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾ ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލާނގެއީ ދަންނަވޮޑިގަންނަވާ، ކުޅަދުންވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٧) (އޭ މިސްކީނުކަންނޯވެ.) އެދުވަހެއް އައުމަށް ބަރުއްދު ނުކުރެވޭނޭ ގޮތުން الله ގެ حضرة ން އަންނަ قيامة ދުވަސް އައުމުގެ ކުރިން ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އަށް އިޖާބަ ދޭށެވެ. (އެކަލާނގެއަމުރާއި، ޝަރީޢަތާއި، رسول ނަބިއްޔާއި، ދަންނަވާ ... ތިޔަބައިމީހުން ޖަވާބުދޭށެވެ. އެ ... އައުމަކީ ... ވާނެއެވެ.) އެ ދުވަހުން عذاب ... ހުއްޓުވާ ... ދުވަހުން ... އެ عذاب ން ... ބައެއް ... ސަލާމަތްވާން ... ނެތެވެ. އަދި ... ދުވަހުން، ... އަދި އެ ދުވަހު ... ކަންކަމާމެދު إنكار ކޮށް ... ނުކުރެވޭނެއެވެ. (އެއީ ... ތިޔަ ... ދޮގުކަން تمثيل ވާނެއެވެ.)

(٤٧) (އޭ رسول الله އެވެ.) އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް އިޖާބަ ނުދީ، އަދި ފުރަގަސްދީފިނަމަ އިޖާބަ ނުދީ، އެނބުރި ފުރަގަސްދިނަސް (ކަލޭގެފާނަކީ ރަޤީބަކު އެމީހުންގެ ގޮތުގައި ނުފޮނުވެ.) އެއީ އެމީހުންގެ عمل ތަކަށް ބަލަހައްޓާ، ޙިސާބުކުރަން، އެއަށް ޖަޒާދިނުމަށް ބަލަހައްޓާ ކަލޭގެ މީހަކު ކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ނުފޮނުއްވަމެވެ. رسول ކަން އިއްވުމާއި، تبليغ ކުރެއްވުން ނޫނީ ކަލޭގެފާނަށް ނުވެއެވެ.

(٤٨) އަދި (އިންސާނާގެ قواعد އަކީ) މިވަނީ ތަސްކަލާނގެ އެ އިންސާނާއަށް މިވަނީ ތަސްކަލާނގެ حضرة ން رحمة ގެ ބަރަކާތް ދެއްކަވައިފިއްޔާ، (نعمة އެއް ދެއްވައި، ތަނަވަސްކަމެއް ދެއްވައި ފިއްޔާ) އެކަމަށް ވަރަށް އުފާކޮށް، މަޖާ ނަގައި (ސަލާމަތުގައި) ހަރާންވެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އަތްތަކުން އިސްކުރި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން (އެބަހީ ފާފަތަކުގެ ސަބަބުން) ކަންތައްތަކަށް ނުބައި ކަމެއް (ތަދެއް/ ބަލިމަޑުކަމެއް/ ކަށަވަރުކަމެއް) ޖެހިއްޖެއްޔާ ވިސްނުމެއް ނެތި ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ ކާފިރުވެއެވެ. (އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި نعمة ތަކާއި، ތަނަވަސްކަމާ ހަނދާން ނުކުރެއެވެ.)

(٤٩) އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެތި މިލްކުވެ ވެގެން خاصّ ވެގެން ވަނީ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަތް ގޮތަކަށް، އެދިވަޑައިގަތް ތަކެތި ހައްދަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކަށް އަންހެން ދަރިން ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކަށް ފިރިހެން ދަރިން ދެއްވައެވެ.

(٥٠) ނުވަތަ އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކަށް ފިރިހެން ކުދިންނާއި، އަންހެން ކުދިން ދެއްވައެވެ. ދެވައްތަރު ޖޯޑުކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ އަޔަކު، ދަރިން ނުލިބޭ މީހަކު ކަމުގައި ވަރުވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލާނގެއީ ދަންނަވޮޑިގަންނަވާ، ކުޅަދުންވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

﴿ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَآيِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِىَ بِإِذْنِهِۦ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُۥ عَلِىٌّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنتَ تَدْرِى مَا ٱلْكِتَٰبُ وَلَا ٱلْإِيمَٰنُ وَلَٰكِن جَعَلْنَٰهُ نُورًا نَّهْدِى بِهِۦ مَن نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِىٓ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ صِرَٰطِ ٱللَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ أَلَآ إِلَى ٱللَّهِ تَصِيرُ ٱلْأُمُورُ ﴿٥٣﴾

ތަފްސީރު

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ = އަދި އިންސާނެއް އާދަމުގެ ދަރިކަލަކަށް (ކަލާނގެ ވާހަކަފުޅު ކުރެއްވުން) ނުވެއެވެ. أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ = الله
އާދަމަކަށް ބަސްފުޅު وحى ކުރެއްވުން إِلَّا وَحْيًا = وحى ގެ ގޮތުން ފެނުމު (ހިތަށް އެއްޗެއް ވައްދަވައިދެއްވުމާ
ވިސްނައިދެއްވުން) أَوْ مِن وَرَآيِ حِجَابٍ = ނުވަތަ حجاب އެއްގެ (ފަރުދާއެއްގެ) އަނެއް ފަރާތުން (ފެނުމު)
أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا = ނުވަތަ (ملائكة ބޭކަލުން ކުރެ) އެކު رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވައިގެން (ފެނުމު) فَيُوحِىَ بِإِذْنِهِۦ
= ފަހެ އެކަލާނގެ އިޒުނަފުޅާއެކު އެ ބޭކަލަކު وحى ކުރައްވައެވެ. مَا يَشَآءُ ۚ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ
އެއްޗެއް إِنَّهُۥ عَلِىٌّ حَكِيمٌ ﴿٥١﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ حكمة ވަންތަ
ކަލާނގެއެވެ. وَكَذَٰلِكَ = އަދި މިފަދައިންނެވެ. أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ رُوحًا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް روح
އެއް ބާވައިލީމު (قرآن އެއް ބާވައިލީމު) مِّنْ أَمْرِنَا ۚ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ أمر ފުޅުން مَا كُنتَ
تَدْرِى = ކަލޭގެފާނު ދަންނަވާ ކަމުގައި ނުވެއެވެ. مَا ٱلْكِتَٰبُ = ފޮތަކީ ކޮން އެއްޗެއްކަން
وَلَا ٱلْإِيمَٰنُ = އަދި އީމާންކަން ވިއަސް (އީމާންކަމަކީ ކޮން އެއްޗެއްކަން ވެސް) وَلَٰكِن = އަދި އެހެން
ނަމަވެސް جَعَلْنَٰهُ نُورًا = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެ روح - އެބަހީ އެ قرآن - نور އެއް ކަމުގައި ލައްވައިފީމެވެ.
نَّهْدِى بِهِۦ = އެއިން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގު ދައްކަވަމެވެ. مَن نَّشَآءُ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ
އިރާދަކުރައްވާ އަޅަކަށް مِنْ عِبَادِنَا ۚ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އަޅުންގެ ތެރެއިން وَإِنَّكَ لَتَهْدِىٓ =
އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މަގު ދައްކަވަމުވަނީ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٢﴾ = ސީދާވެގެންވާ މަގަކަށެވެ.
صِرَٰطِ ٱللَّهِ = އެއީ الله ގެ މަގެވެ. ٱلَّذِى لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް އެކަލާނގެއަށް މިލްކުވެ خاصّ ވެގެންވާ
ކަލާނގެއެވެ. مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކުގައި ވާހާ ތަކެތި وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި ވާހައި

ތަކެއްޗާއި **أَلَآ إِلَى ٱللَّهِ** = ދަންނާށެވެ. الله ގެ حضرة އަށެވެ. **تَصِيرُ ٱلْأُمُورُ ﴿٥٣﴾** = ކަންތައްތައް رجوع ވުން ވަނީ

إِجْمَالِي މާނަ

(٥١) وحى ގެ ޒަރީޢާ ނުވަތަ حجاب އެއްގެ (ފަރުދާއެއްގެ) އަނެއް ފަރާތުން ނުވަތަ ملائكة ންގެ ތެރެއިން رسول އަކު ފޮނުއްވައިގެން މި ތިން ޒަރީޢާ ނޫނީ ޒަރީޢާތަކުން ގޮތަކަށް އިންސާނުން މީހަކާ الله ބަސްފުޅު وحى ކުރައްވާ ވަޙީކުރައްވާގޮތް އާދަމުގެ ދަރިކޮޅުން ބަޔަކު ނުދެކެއެވެ. ވީއިރު ކަލާނގެ ދެކެވެ. "މިއީ ފުރިހަމަ ޒަރީޢާ

- وحى އެވެ. އެއީ ވަރަށް އަވަސްޒަރީޢާތަކުން ވަގުތުކޮޅަކުން ހިތަށް އެއްޗެއް ވިސްނައިދެއްވުމެވެ. موسى ގެ މަންމައަށް وحى އައީ އެގޮތަށެވެ. އެބޭފުޅުގެ وحى އަށް އިލްހާމުކުރެވުނު ކަމެވެ.
- ފަރުދާ ޒަރީޢާ ފަރުދާއެއްގެ އަނެއް ފަރާތުން الله ބަސްފުޅު ޒަރީޢާ ތަށް ފާޅުނުވާ ޙާލު އަޑުއެހުއްވުމެވެ. موسى عَلَيْهِ السلاَم އަށް وحىބާވައިލެއްވި އެގޮތަށެވެ.
- ރަސޫލަކު ޒަރީޢާ ملائكة ގެ، يعنى جبريل عَلَيْهِ السلاَم ފަރާތުން الله ގެ ބަސްފުޅު. އެކަލާނގެ إذن ލިބިގެން ملائكة ގެ ބަސްފުޅު ދެއްވާފައެވެ."

ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ދުރުވެގެންވާ އަދި حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٥٢) (އޭ رسول الله އެވެ!.) މިފަދައިން ތިބާގެ ކަލާނގެ ފާނަށް روح އެއް (އެބަހީ قرآن) ބާވައިލެއްވީމު އެވެ. (قرآن އަކީ روح އެކެވެ. އެއީ ހިތްތަކަށް ދިރުމެއް ދޭ ކަމެއް ކަމަށް ވެއެވެ. قرآن ގައި ވެއެވެ. މިސޮރުގާނުމަށް قرآن ނަ ތެދުމަގުގެ ދިއްލާނެއެވެ.

އަދި ތިބާގެ ކާނުގައި (އެ قرآن ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރިން) ތިބާ ނޭނގެ އެއްޗެއް ކަމެއް އަދި إيمان ކަމަކީ ކޮން އެއްޗެއް ކަމެއް އަހަރެމެން ވެގެން ކަލާމަކުން ނުވެއެވެ. އަދި އެހެންނަމަވެސް މިފަދައިން ތިބާގެ އެ قرآن ފެއްޓި މިފަދައިން ތިބާގެ އަޅުތަކުންނަށް މިފަދައިން ތިބާގެ އަޚިލާޤު ކަމަކަށް هداية يعنى ތެދުމަގު ދިޔުމަށް އެއްޗެއް ކަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިބާފާނު ތެދުމަގު ދައްކަވައި ސީދާމަގަށް މަގެއްވާ. އެއީ

(٥٣) الله ގެ މަގެވެ. الله އެއީ އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެތި އެކަލާނގެއަށް ملك ވެ، خاصّ ވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެއީ ހުރިހާ ކަމެއް އެކަލާނގެ ތަކެއްޗެވެ. އެކަލާނގެ ބާރުފުޅުގެ ދަށުގައި އެކަލާނގެއަށް ކަން ހިނގަވާއެވެ. ދަންނާށެވެ. (قيامة ދުވަހުން) އެންމެހައި ތަކެތި އަދި އެންމެހައި ކަމެއް رجوع ވެ واصل ވުން ވަނީ ހަމަ الله ގެ حضرة އަށެވެ.